

Näringsutskottets yttrande

1983/84:6 y

om sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd och konsumentverket

Till lagutskottet

Till näringsutskottet har hänvisats motion 1983/84:2093 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder om förslag som syftar till sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket.

Frågor rörande statens pris- och kartellnämnd (SPK) hör till näringsutskottets beredningsområde, frågor rörande konsumentverket till lagutskottets. Motionärernas intresse är främst inriktat på besparingar inom den konsumentpolitiska verksamheten. Under förutsättning av lagutskottets medgivande överlämnar näringsutskottet med detta yttrande motionen till lagutskottet.

SPK:s uppgifter och organisation

SPK:s verksamhet fördelar sig på fyra huvudområden. Nämnden skall löpande informera regeringen om prisbildning och prisutveckling som underlag för utformningen av den ekonomiska politiken. Den skall vidare sprida allmän kännedom om rådande pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet i syfte att främja en effektivt verkande konkurrens. Nämnden skall undersöka och analysera pris-, konkurrens- och marknadsförhållanden inom näringslivet som underlag för dels andra myndigheters tillämpning av viss lagstiftning, dels planering och beredning av reformer inom statsdepartement, andra myndigheter och offentliga utredningar. Slutligen skall nämnden upprätthålla en beredskap för att administrera eventuella av regeringen – enligt allmänna prisregleringslagen (1956:236) – beslutade extraordinära åtgärder på prisområdet.

SPK skall föra kartell- och marknadsregister samt utföra sådana utredningar som behövs för den löpande pris- och konkurrensövervakningen och för tillämpning av konkurrenslagen (1982:729) och lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor. En myndighet som SPK särskilt bistår med utredningar är näringsfrihetsombudsmannen (NO). Detta gäller bl. a. vid den prövning av företagsförvärv (fusionskontroll) som enligt den nya konkurrenslagen har införts vid 1983 års början.

Statsmakterna beslöt år 1975 (prop. 1975:1 bil. 12, NU 1975:26) om en ändring i kompetensfördelningen mellan SPK och konsumentverket. Enligt den ordning som därefter gäller ankommer det på SPK att bedriva

information om priser och prisutveckling i det kortsiktiga, nyhetsförmedlande perspektivet, under det att konsumentverket ansvarar för information som har långsiktig och utbildningsmässig inriktning. I samband med denna förändring överfördes från SPK till konsumentverket dels två tjänster för informationsuppgifter, dels medel motsvarande kostnader för kampanjverksamhet och produktion av läromedel.

SPK är indelad i två avdelningar, den ena för pris- och konkurrensövervakning samt utredande verksamhet, den andra för administration, statistik och information. Den förra avdelningen består av fyra byråer, den senare av två byråer och en informationsenhet. Dessutom finns ett planeringssekretariat. Antalet anställda är ca 175. I årets budgetproposition föreslås att SPK för budgetåret 1984/85 får ett förslagsanslag av 34 275 000 kr.

Motionen

Motionärernas utgångspunkt är att företagens utbud av varor och tjänster skall styras genom individernas fria val. Förutsättningar för detta val skall skapas genom information och konkurrensövervakning. Motionärerna anser att konsumentverket i stor utsträckning har frångått politiken att tillgodose behovet av information om varuutbud, priser, kvaliteter m. m. för att i stället alltmer satsa på att styra företagen genom detaljerade riktlinjer. Dess verksamhet bör, menar motionärerna, i högre grad inriktas på hushållsekonomisk forskning, varutester, utbildning och information.

Genom en sammanslagning av konsumentverket och statens pris- och kartellnämnd (SPK) skulle, säger motionärerna, möjliggöras en ytterligare samordning av den konsumentinformation som de båda verken producerar, varvid rationaliseringsvinster borde kunna uppnås. I sammanhanget borde konsumentverkets provningsverksamhet överflyttas till statens provningsanstalt. Motionärerna hävdar att den tilltänkta sammanslagningen på sikt bör kunna leda till betydande besparingar.

Tidigare behandling

Förslaget om en sammanslagning av SPK och konsumentverket har tidigare framförts i två motioner år 1983, av vilka den första väcktes under allmänna motionstiden och den andra i november, med anledning av proposition 1983/84:40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Motionerna innehöll liksom den nu föreliggande också förslag om minskade ekonomiska resurser för konsumentverket. De avstyrktes av näringsutskottet (NU 1982/83:45, 1983/84:16) med reservation av moderata samlingspartiets företrädare och avslogs av riksdagen. Utskottet betecknade tanken på en sammanslagning av SPK och konsumentverket som orealistisk. Motiveringen var båda gångerna densamma och formulerades vid det senare tillfället så:

Den redogörelse för de båda myndigheternas uppgifter som utskottet nyss har lämnat visar att deras aktiviteter är av mycket olika karaktär och riktar sig till olika målgrupper. Detta gäller även det område – prisinformation – där de kunde väntas ha sammanfallande intressen. Därvidlag har statsmakterna genom en organisationsförändring som genomfördes år 1975 åstadkommit en klar arbetsfördelning mellan myndigheterna.

I det senare betänkandet påtalade näringsutskottet också att motionärerna inte i något avseende hade sökt vederlägga vad utskottet hade anfört i saken på våren samma år.

Näringsutskottet

Motionärerna förespråkar en ändrad inriktning av konsumentverkets verksamhet och en begränsning av de statliga resurser som tas i anspråk för konsumentpolitiska ändamål. I denna omläggning skulle också ingå att konsumentverket och statens pris- och kartellnämnd (SPK) – med f. n. ca 200 resp. ca 175 anställda – slås samman till ett organ.

Samma förslag har, såsom redovisats i det föregående, behandlats av näringsutskottet och riksdagen vid två tillfällen under år 1983. Näringsutskottet har då haft att ta ställning till frågan i dess helhet. Vid nuvarande ärendefördelning bedömer näringsutskottet den föreslagna åtgärden huvudsakligen med hänsyn till dess konsekvenser för SPK.

Denna bedömning leder inte till någon annan slutsats än tidigare. De båda myndigheternas uppgifter är – även efter en sådan förändring för konsumentverkets del som motionärerna föreslår – av mycket olika karaktär. Målgrupperna är också olika. SPK är i första hand ett utredningsorgan, med regeringen och andra myndigheter som främsta avnämare. Dessutom ingår det bland dess uppgifter att sprida allmän kännedom om rådande pris- och konkurrensförhållanden. Statsmakterna har emellertid år 1975 genomfört en klar kompetensfördelning mellan SPK och konsumentverket när det gäller prisinformation.

Den organisatoriska reform som motionärerna förordar skulle de facto innebära att SPK utöver nuvarande uppgifter skulle få en rad nya, avseende stöd åt konsumenterna i skilda avseenden. Motionärerna har inte lyckats göra sannolikt att ett sådant sammanförande av många skilda aktiviteter till ett enda, större organ skulle vara rationellt och kostnadsbesparande. Några konkreta invändningar mot näringsutskottets tidigare kritik av förslaget har de inte framfört. I den senaste riksdagsdebatten i saken medgavs tvärtom från motionärernas sida att de båda myndigheternas informationsuppgifter "skiljer sig en hel del från varandra" (RD 1983/84:57 s. 57); man vidhöll emellertid förslaget. Inte heller en förutsättningslös utredning i ämnet finner näringsutskottet motiverad; utskottet har f. ö. noterat att en minskning av statens utredningskostnader är ett inslag i det besparingsprogram som motionärernas parti har lagt fram.

Sammanfattningsvis avstyrker näringsutskottet alltså motionen.

Stockholm den 16 februari 1984

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Sivert Andersson (s), Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Ulla Voss-Schrader (m).

Avvikande mening

Erik Hovhammar, Per Westerberg, Per-Richard Molén och Ulla Voss-Schrader (alla m) anser att den avslutande delen av yttrandet, fr. o. m. det stycke som börjar med "Denna bedömning", bort ha följande lydelse:

Därvid finner utskottet starka skäl tala för att SPK:s uppgifter utvidgas genom att konsumentverket förenas med SPK. Härigenom skulle en tidsenlig och rationell myndighetsorganisation på pris- och konsumentpolitikens område komma till stånd, och stora kostnadsbesparingar skulle uppenbarligen bli möjliga.

Näringsutskottet tillstyrker alltså motionen.